

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԷՎՈԼՈՑԻԱՅԻ օրէնքը:

Ամեն բան մեղանում քայքայւում է, մի անօրինակ անարխիա տիրապետում է մեր գործերում, կաթողիկոսի հրաւերով մարդիկ ժողովուհւ էին էջմիածին կրօնը հայոց դպրոցներից հանելու, հոգևոր տեսչի ժամանակ այսօր ճեմարանում կրօնի դասեր չկան, դպրոցը գոյութիւն չունի, իսկ մարդիկ ոռճիկներ են ստանում, կաթողիկոսի դիւանատանից շաբաթը մի քանի հակառական հեռագիրներ են դուրս գալիս, մեր գործերը վարում են բռնի ոյժով յեղափոխական խմբերը, որոնք ուրիշ հանգամանքներում և ուրիշ գործերի համար էին ծնունդ առել:

Մտքի և գաղափարի կռիւը տեղի է տուել ֆիզիքական ուժին և միմեանց հակառակ կողմերը վախենում են որ գործը սպանութիւններով և արեւնհեղութեամբ կվերջանայ:

«Մշակ» լրագիրը արդարացի կերպով բողոք է բարձրացրել մեր կեանքում կատարուող բռնութիւնների դէմ և յուսահատական կոչ է անում, որ ժողովուրդը արթնանայ, որ ժողովուրդը ուժգին թափով և եռանդազին հակադրութիւն ստեղծէ կատարուող անարդարութիւնների դէմ: Այս բոլորը շատ ճիշտ է և կարևոր:

Կռիւը սկսուել է Յովնանեան օր. դպրոցի տեսչի առիթով և մենք կարևոր ենք համարում ասելու, որ էջմիածինը այս դէպքում մեծ սխալներ է կատարել, որ դպրոցի հոգաբարձութիւնը ոչ մի հիմք, ոչ մի արդարացի պատճառ չունի Լևոն Սարգսեանին հեռացնելու, որովհետև ոչ մի փաստ չունի տակաւին թէ նա անօգտուէտ տեսչացու է: Բայց այս խնդիրը արեգակի պէս պարզ է: Այս թաղնինք մի կողմ:

Մենք կամենում ենք մի յետանայեաց հայեացք ձգել մեր գործերի վերայ, որից պարզ երևում է, որ «Մշակ» լրագիրը ինքը նոյնպէս մի ժամանակ խաւար ամբոխի արամադրութեամբ էր գործում և յենում էր բռնի ուժի վերայ: Եւ այսօրուայ դաշնակցականներից շատերը, որոց ազգակործան արարմունքների դէմ արդարացի կերպով բողոքում է «Մշակ»ը, ոչ միայն նախկին մշակականներ են, այլ և շատերը աշխատակից են եղել այդ թերթին: Առաջ էլ «Արձագանք», «Նոր—Դար» և այլ զուտ ազգային թերթերը նոյն դրութեան մէջ էին, ինչ որ այսօր ինքը «Մշակը»: Հայ հասարակութիւնը լաւ յիշում է, թէ ինչ միջոցներով և որպիսի ձևերով էին կատարել տալիս մշակականները հոգաբարձական և պատգամաւորական բնորութիւնները, թէ ինչ կերպով կաթողիկոսական բնորութիւնների ժամանակ էջմիածնի սինոդից:

հեռացուեցին Սուբիաս և Ներսէս եպիսկոպոսները և Բարդուղիմէոս վարդապետը, թէ ինչ միջոցներով էջմիածնում ժողոված պատգամաւորները ստիպուած էին ընտրութիւն կատարելու: Էջմիածնում կային մարդիկ, որոնք ժողովել էին տեղական խաւար ամբոխը, որ գտնուում էր տաճար գնացող պատգամաւորներին թէ կենդանի չեն դուրս գալ տաճարից, եթէ այս ինչ կամ այն ինչ թեկնածուին հակառակ ձայն տան: Կենդանի են դեռ բազմաթիւ պատգամաւորներ, որոնք այս բոլորը յիշում են:

Ինչ որ ցանկաւ այն էլ կհնձես: Բռնի և կոպիտ ուժի, անգիտակից ամբոխի ձայնի գերակշռութեան սխառեմը «Մշակը» մտցրեց մեր գործերի մէջ և այսօր ինքը այս բոլորի դէմ բողոքում է: Մենք, ի հարկէ, ուրախ ենք, որ այսօր «Մշակը» խելքի է եկել և կատարում է այն հայրենասիրական գործերը, որ առաջ կատարում էին ուրիշ թերթեր: Այսօր էլ «Մշակը» դէմ նոյն անմիտ մեղադրանքներն են ստեղծում նրա հակառակորդները, ինչ որ ինքը «Մշակը» անբարեխղճաբար գործ էր դնում իւր հակառակորդների դէմ: Միթէ այսօր էլ «Մշակի» դէմ չեն աղաղաղում, որ նա մատնութիւն է անում, որ նա բռնութեամբ օրգան է, ինչ որ «Մշակը» անում էր Կարապետ Նդեմնի, Նւանգուլեանի և Արգար Յովհաննիսեանի դէմ, այսօր նա այնպիսի գործիչներ է, որոնց անկեղծ ազգասիրութիւնը և հայութեան սէրը ամեն կոսկածից վեր է: «Մշակով» կրթութեամբ ու մեծացած աշակերտները աւելի լաւ բան չեն կարող անել՝ բան բռնանալ, կին և աղջիկ առևանգել, քսան կողէկէ համար սպանութիւններ գործել, ատրճանակով փող կորզել իբր ազգասիրական գործի համար և գաղափարը տարածել հրով ու սրով:

Էվօլյուցիայի օրէնքով ուրիշ կերպ էլ լինել չէր կարող: Այդ պարոնները իրենանք միջոցների խտրութիւն չէին անում իրանց հակառակորդների դէմ կռուելիս, ուստի և այսօր նոցա աշակերտները նոցա փեշակի մէջ մի փոքր առաջ են դնացել: Նոքա փայտով և զրպարտութեամբ էին կռւում, իսկ այսօր իրենց հակառակորդները աւելի վատթար և տմարդի ուժով են նոցա դէմ հրամաններ հանում և ձեռքից խլում նոցա դիրքերը:

Այս երեոյթը նոր բան չէ հայ ազգի կեանքում, հազարաւոր տարիներ առաջ էլ մեր նախարարները միմեանց ջնջելու մէջ ոչ մի միջոցի առաջ կանգ չէին առնում, մեր կաթողիկոսներն ու եպիսկոպոսներն էլ կռուի մէջ անխնայ էին միմեանց հետ, մեր իշխաններն էլ փառաւոր կերպով կոտորում էին ամբողջ սերունդներ և առհասարակ մեր ազգային յատկութիւնն է ինքնակերութիւնը: Մենք մի ազգ ենք որ ինքնավարութեան անընդունակ է և այդ բազմաթիւ պատմական փաստերով ապացուցուած է: Մենք աշխարհ գորդացրինք, որ մեզանից իլեցին մեր կալուածները և դպրոցները, բայց երբոր վերադարձրին՝ մենք ինքներս սկսեցինք այնպիսի մի ներքին կռիւ, որի հասցրած զնանները գուցէ աւելի վատթար լինեն, քան ողոս կառավարութեան տուած զնանները: Հին ԵՐԳԻՉ